

တၢ်ကတၢၢ်ကတၢၢ်ကွၢ်ထွဲပမံၤပပုၤလၢပျၢၤအဟီၣ်ခိၣ်လီၤ

၆ ၂၀၀၅ နှ်, နံးဖိကဟ့ၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အိၣ်လၢဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ, Sein Twa စးထီၣ်မၤစၢၤ နးအိၣ်ထီၣ် ပုၤတၢၢ်-တၢ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါ အကျိၤအကျဲတခါလၢကဒိသဒၢယိၣ်လိာ်တြီၤ (Salween River) လၢအအိၣ်ယုၣ်ဒီး လီၤကဝီၤပဒိၣ်ဒီး ပုၤအဂၤတဖၣ်အတၢ်ဆိၣ်ထွဲ နှ်လီၤ. အဝဲ ထီၣ်ဝဲဒၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ဖိၣ်တဖၣ်ဒိသိးကမၤလိာ်ဘၣ်ယးတၢ်ကွၢ်ကတၢၢ်ကတၢၢ်န့ၣ်ဆၢၣ် ဒိသိး အသု တဟးဂီၤတဂ့ၤကျိၤကျဲ တဖၣ်ဒီးမၤလိာ်န့ၣ်ဝဲ ဘၣ်ယးတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်အဒိအတၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထီၣ်ဒိဆၢဝဲတၢ်တီၢ် ကျဲအသိတခါစ့ၣ်စ့ၣ်အလီၤ, အဝဲစးထီၣ်ပၤဆုၤမၤသကိးတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲခိၣ် သ့ၣ်လၢတၢ်ဒိသဒၢန့ၣ်ဆၢၣ်ဒိယၢၤဒီးနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤက့ၤအသးဒၣ်ဝဲလၢအဝဲဒၣ်အပုၤတၢၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တဖၣ်-လၢဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၣ်ကိးအိၣ်ကိးဆၢအဘၢၣ်စၢၤတၢ်ဒိသဒၢလီၤတဖၣ်-ယုၣ်ကွၢ်ဒိသိးကကတၢၢ်ကတၢၢ်ကွၢ်ထွဲတၢ်ဆိၣ်မူအ ကလုာ်ကလုာ်အဟီၣ်ကဝီၤဒိၣ်တဖၣ်ဒီးလုၢ်လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၣ်သိခိဖျိစူးကါဝဲတၢ်ကွၢ်ကတၢၢ်ကတၢၢ်န့ၣ်ဆၢၣ် ဒိသိး အသုတဟးဂီၤတဂ့ၤအဂီၢ် လၢ အမၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်န့ၣ်လီၤ. Selous-Niassa Wildlife Corridor (ထၣ်ရဲန့ၣ်ယါ/မိၣ်ရဲၣ်ဘူး), Emerald Triangle တၢ်ကတၢၢ် ကတၢၢ်ကွၢ်ထွဲလီၤကဝီၤဒိၣ် (ကွီၣ်တဲၣ်/လါအိး(၆)/ခဲၣ်ဘိဒုယါ), ဒီး Cordillera del Condor (အုၣ်ကွၢ်ဒိ/ပံၣ်ရူ) မ့ၢ်ဝဲတၢ်အဒိအတၢ်တဖၣ်လၢ တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်လၢအစးထီၣ်သိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒိသိးကနၢ်ဒီးတၢ်လိာ်ဝဲတၢ်ထီၣ်တၢ်ဆိၣ်မိၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ယိၣ်လိာ်တြီၤ (Salween River) လၢအဲၣ်ဝဲဒိၣ်မး အဂီၢ်, ၂၀၁၆ နှ် Sein Twa ဒီး KESAN မၤသကိးတၢ်ဒီးကညီကမျၢၢ်ကရၢၢ်တဖၣ်ဒီးလီၤကဝီၤပဒိၣ်လၢကထူးဖိၣ်တဖၣ်ကညီကမျၢၢ်တၢ်ဆိၣ် ထွဲ, ခိဖျိမၤကမျၢၢ်တၢ်တၢ်ပိၣ်ဟ့ၣ်ကူၣ်သကိးတၢ်, တၢ်ဆိၣ်ဖိၣ်ဖးဒိၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၤတၢ်ဆိၣ်ဖိၣ်တဖၣ်ဒီး သဝီ ၃၄၈ ဖျၢၣ်လၢ အကဲ ခၢၣ်စးပုၤ ၆၈,၀၀၀ ယၣ်ယုၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒိသိးကမၤလီၤတၢ်ဝဲလၢပုၤတၢၢ်ဖိတဖၣ်တၢ်လိာ်ဝဲဒီးန့ၣ်လီၤပၣ်ယုၣ်ဝဲလၢတၢ်မၤကျဲဒိတကတီၢ်ညါအဂီၢ်, Sein Twa မၤသကိးတၢ်ဒီး လီၤကဝီၤခိၣ်န့ၣ် တဖၣ်လၢကသုးကျဲတၢ်ဟံးန့ၣ်ကမျၢၢ်တၢ်ဘၣ်သးလၢပုၤတၢၢ်အဂီၢ်တခါလၢအဝဲသ့ၣ်ကအၢၣ်လီၤတၢ်လိာ်လံာ်တၢ်ဘျၢၣ်ခိၣ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ပၤတၢ်ဆုၤတၢ်သ့ၣ် ထီၣ်အကျဲကပူၤ, လၢအဒိန့ၣ် ကမျၢၢ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲ ၅၅ မျးကယၢၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲမၤသကိးတၢ်ဒီးကညီသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိၤလၢ ကလဲလိာ် ခိလန့ၣ်သ့ၣ်ပုၤတၢ် သိၣ်တၢ်သိမိၢ်ပုၤတဖၣ်ဒီးမိၢ်ပံၣ်ဖုလၢပျၢၤအလုၢ်အလၢတၢ်မၤတဖၣ် ဒီးမၤစၢၤပုၤတၢၢ်တဖၣ်လၢ ကတၢၢ်နီၣ်ထံဆၢကီၢ်ဆၢတဖၣ်ခိဖျိသ့ၣ်န့ၣ်တၢ်မၤ နီၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲန့ၣ်လီၤ. Sein Twa ဒီးအဝဲဒၣ်အကရၢၢ်န့ၣ် သ့ၣ် GPS လၢကတုၤမၤနီၣ်မၤယါဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤအကတုၤတဖၣ် ဒီး ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါဟီၣ်ခိၣ် လီၤလၢကညီပၤဘၣ် ဝဲလီၤတၢ် လီၤဆး, ဒီးအဝဲသ့ၣ်မၤနီၣ်မၤယါတၢ်ဆိၣ်မူအကလုာ်ကလုာ်ဒီးမၤတၢ်ဝဲထံနီၣ်ဖးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢသ့ၣ်ပုၤတဖၣ် အပူၤ န့ၣ်လီၤ.

လါဒဲးဘၢၣ် ၁၈ သီ, ၂၀၁၈ နှ်, ပုၤကညီဖိတဖၣ်ဘိးဘၣ်ရဲလီၤဝဲသက့ၤဆးဒးလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ယိၣ်လိာ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ် (Salween Peace Park), လၢကဘၣ်တၢ်ပၤဆုၤအိၣ်လၢ လီၤကဝီၤကညီပုၤတၢၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ၁-၃၅-ကကွၢ်-အကၢၢ် ကရၢၢ်ပၣ်ယုၣ် ပုၤတၢၢ်အသ့ၣ်ပုၤ ၂၇ ခါဒီး တၢ် မံၤလၢ တၢ်ဆိၣ်သဒၢလီၤ ၃ ခါ, ဒိသဒၢဝဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအန့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဝဲလၢကလီၤတူၢ်ဝဲဒ်အမ့ၢ်ဘိၣ်သိၣ်တဖၣ်, ဆၣ်ဒးယိၣ်ဟီၣ် သ့ၣ် တဖၣ်, အလွဲၤသုတၢ်သု တဖၣ်ဒီးမ့ၢ်တၢ်သုတဖၣ်, ပနၢ်မံၤ, ဒီးကယုၤဖၣ်လၢအမဲာ်တၢ်ဝါတဖၣ်, လၢတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢထူးထီၣ်ကွီၣ်တၢ်တဖၣ်အံၤဒီး တၢ် ဂ့ၤထီၣ်ပသိထီၣ်တၢ်တီၢ်ကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကရၢၢ်အဆၢတဖၣ်လီၤဆိၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်တုၤအိၣ်ဒိသိးကပၣ်ယုၣ်ထံတမၢၣ်လီၤတဖၣ်လၢဘၣ်တၢ်ဆုၤန့ၣ်လၢ ကဘျီထီၣ်ဝဲတဖၣ်-ပၣ်ယုၣ်ဟးကွဲထံတမၢၣ်-ဒိတၢ်ထဲးဂံၢ်ထဲးဘါတဖၣ်လၢ ကပတုာ်တၢ်တီၢ်ကျဲဖးဒိၣ်တဖၣ်လၢအမၤဟးဂီၤတၢ်သုတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်လီၤလၢတၢ်ဆိၣ်သးကဒိအိၣ်ဝဲဒီးအံၤအပူၤ, Sein Twa ဒီး KESAN တဖၣ်သုးကစီၤထီၣ်အသးဆူညါလၢတၢ်တိစၢၤမၤစၢၤပုၤတၢၢ်တဖၣ် လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်လီၤတၢ်တီၢ်ကျဲတဖၣ်, တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါတၢ်ဆိၣ်မူအကလုာ်ကလုာ်လၢအဖဲအိၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်သု ဝဲကရၢၢ်ဒိတၢ်ဒိသဒၢတၢ်ခုၣ်ယၢ်လၢအဒိချၢဝဲတၢ်တီၢ်ကျဲဖးဒိၣ်တဖၣ်လၢအမၤဟးဂီၤတၢ်သုတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. Sein Twa အံၤသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်န့ၣ်ဆၢၣ် ခိၣ်ယၢၤတၢ်မၤအတကူၣ်ဒီး မၤယုၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီး ပုၤတၢၢ်တဖၣ်ဒီး လီၤကဝီၤပဒိၣ် ဒိသိးကသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီး တၢ်သဘျၢလၢလီၤကဝီၤအံၤအ ပူၤန့ၣ်လီၤ.အဝဲအံၤသ့ၣ်ထီၣ်ဝဲ ပုၤတၢၢ်-လီၤခၢၣ်သး တၢ်ကွၢ်ကတၢၢ်ကတၢၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်လီၤကဝီၤဒိၣ်လၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်အဆၢလၢ သ့ၣ်ပုၤ, တၢ်မံၤလၢ, ဒီး ထူလဲၤကမျၢၢ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. Sein Twa အံၤ နးဟံးဖိၣ်ဝဲ ကမျၢၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဘၣ်ယး န့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤ ဒီးပုၤထူလဲၤဖိ အနီၢ်ကစၢ် တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးဒၣ်ဝဲ ခံခါအံၤ သုသ့ဘၣ်ဘၣ် လၢအသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်လၢ တၢ်သဘၣ်သဘၣ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဒီးလီၤကဝီၤအပူၤ- တၢ် အံၤမ့ၢ်တၢ်မၤကဲထီၣ်တၢ်အဂ့ၤလီၤဆိၣ်တခါ ဒီး တၢ်လၢအတမၤတၢ်သးလၢအပူၤကွီၣ်နီတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤန့ၣ်အကါဒိၣ်တခါလၢ တၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ဒီး တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.